



Laudatio per al Doctorat Honoris causa de Carme Riera

(Universitat de les Illes Balears, 11 d'abril de 2017)

Defensa dels mèrits de la senyora Carme Riera

Senyor Rector Magnífic, digníssimes autoritats, estimats membres de la comunitat universitària, senyores i senyors,

Tenc avui horabaixa el plaer de participar en la cerimònia d'investidura de la senyora Carme Riera Guilera com a doctora honoris causa de la Universitat de les Illes Balears amb l'encàrrec protocol·lari d'elogiar els mèrits que l'han fet creditora d'aquesta distinció, agraint, en primer lloc, al Consell de Govern l'aprovació d'aquest nomenament, a la Facultat de Filosofia i Lletres i al Departament de Filologia Catalana i Lingüística General el suport que hi han donat, i al Departament de Filologia Espanyola, Moderna i Clàssica, del qual va partir la iniciativa, l'honor d'haver-me confiat la tasca d'apadrinar la nova doctora.

Són nombrosos els motius que han conduït al reconeixement que la Universitat de les Illes Balears li tributa, i vull centrar la *laudatio* al voltant dels dos nuclis principals en la dedicació professional de l'homenatjada, que són la seva tasca filològica i la seva condició d'escriptora.

1. Labor filològica

Carme Riera és catedràtica de Literatura Espanyola a la Universitat Autònoma de Barcelona, on es va doctorar el 1987 i on imparteix docència des de 1970. La seva destacada carrera a l'àmbit científic s'ha desenvolupat, fonamentalment, en el camp de coneixement de la Literatura Espanyola. La seva activitat com a investigadora s'ha reflectit en una participació continuada en projectes de R+D i en nombrosos assaigs acadèmics en els quals va ser una de les pioneres de la introducció, en la nostra tradició acadèmica, dels estudis de gènere. Les seves publicacions abasten des de treballs sobre clàssics com Lope de Vega (1976) o Maria de Zayas (1987) fins a anàlisis monogràfiques d'autors contemporanis, entre les quals destaquen els estudis sobre narradors del segle XX com Azorín (2007, 2012a), Gabriel Miró (1990a, 1993a), Miguel Delibes (1993b), Carmen Laforet (2007, 2012b), etc., autors que, sens dubte, han estat també referents de la seva pròpia narrativa. Les mencions al que aquests

autors han significat per a ella es troben disseminades al llarg dels seus escrits i de les declaracions fetes a diferents entrevistadors. En relació amb Delibes, per exemple, ha dit: «Soy admiradora de la literatura de Delibes; cuando lo releo me doy cuenta de la cantidad de palabras que ya no se usan. Esa riqueza la hemos perdido, y cuando perdemos palabras perdemos un mundo» (Cruz, 2014: en línia). A Miró l'ha assenyalat com una influència decisiva a *Temps d'innocència*, apuntant que «él decía que era un escritor de estampas y yo creo que hago lo mismo. Son pequeños flashes o postales de una época que van, no obstante (y eso ha sido lo más complicado del libro), enlazadas, como si fueran cerezas que vas tomando de un cesto» (Rodríguez Pastoriza, 2013: en línia). Ha explicat també que la sacsejada emocional que li va provocar la lectura de *Nada*, de Carmen Laforet, la va dur, en arribar ella mateixa a Barcelona —la ciutat de la novel·la—, per començar els seus estudis superiors, a aferrar-se a la reixa de l'edifici de la Universitat on Andrea, la protagonista, «se apoya [...], sola y mojada por una lluvia intensísima al principio de la novela, correlato de su falta de autoestima, desamparo y desolación» (2012b: 75). Tot això ens fa pensar que els treballs acadèmics de Riera, organitzats amb un indubtable rigor científic, s'amaren primer en el taller de la lectora apassionada i de l'escriptora que vol entendre els mecanismes utilitzats pels seus clàssics, per tal de reelaborar-los segons les necessitats creatives pròpies.

Els estudis de Riera que probablement han obtingut major reconeixement entre la comunitat acadèmica internacional són els seus assaigs sobre els poetes del grup català que ella mateixa va anomenar «Escuela de Barcelona», un dels més actius i significatius en el ric panorama poètic espanyol dels anys cinquanta. Principalment, ha estat notòria la coneguda monografia que els va dedicar (1988), així com molts altres treballs sobre l'obra de Carlos Barral (1987b), José Agustín Goytisolo (2003a i b), Jaime Gil de Biedma (1984a i b), etc. La investigació sobre aquests autors es va recolzar en l'anàlisi textual, el treball documental i també en llargues converses amb els mateixos poetes i amb altres responsables de la intensa promoció cultural que Catalunya va experimentar a partir de mitjans dels anys seixanta. Una de les conseqüències importants de la relació establerta amb els creadors fou la gestió del fons documental de José Agustín Goytisolo, dipositat a la Universitat Autònoma de Barcelona sota la responsabilitat de la Càtedra que porta el nom d'aquest poeta, que Carme Riera dirigeix, i que ha servit per nodrir el treball de noves generacions d'investigadors.

No és el menor dels seus èxits el fet de ser membre de la Real Academia Española, on ocupa, des de 2012, la cadira 'n'. Riera comparteix aquest honor amb pocs

mallorquins. Abans d'ella ho varen ser únicament Antoni Maura, Llorenç Riber i Miquel Mir (Llop, 2013: en línia). Ha estat, d'altra banda, la primera mallorquina que ha assolit aquest espai en una institució on la representació femenina continua sent escassa. Ella, que va ser la vuitena dona a prendre possessió a la RAE, ha estat escollida, des de 2015, membre de la seva junta de govern. La tasca filològica rieriana s'integra, entre altres coses, en la necessitat de sostenir la riquesa del llenguatge — una empresa titànica enfront del seu empobrit ús actual—, com a forma de preservar la riquesa del pensament i la de la pròpia realitat. Significativament, el seu discurs d'ingrés a la Real Academia Española, titulat *Sobre un lugar parecido a la felicidad*, té relació amb la memòria de la nostra terra. El discurs, per al títol del qual agafava en préstec un vers de Borges referit a Mallorca, recollia i analitzava el relat de viatgers cèlebres que varen visitar l'illa entre 1837 i 1936. Sobre l'inventari d'aquests testimonis Riera fonamenta reflexions en relació amb la mirada aliena com a mirall de la pròpia realitat i també sobre la insularitat com a fenomen geogràfic, social i fins i tot psicològic. En la seva anàlisi recorda que «Los términos con que Mallorca es calificada hacen referencia al paraíso de manera casi unánime» (2013a: 53), un pensament que la seva obra creativa en certa manera ratifica i simultàniament desmenteix quan fa avinent, per exemple, la història d'intolerància i exclusió representada per la tragèdia dels jueus mallorquins i els seus descendents, que converteixen en opressiva la dimensió insular (Arnau, 2004: 100-102). La temàtica de l'esmentat discurs és una mostra palpable de l'estretíssim vincle de l'autora amb la societat balear, en el si de la qual varen transcórrer els anys de la seva infantesa, anys d'innocència i de descoberta que quedaren adherits de forma permanent a l'imaginari de la seva narrativa.

També en la seva vessant acadèmica ha mantingut Carme Riera nombrosos lligams amb la realitat social i cultural de la nostra comunitat autònoma. No vull tancar aquest apartat sobre la tasca filològica de la nova doctora sense referir-me breument a la seva relació amb la Universitat de les Illes Balears, on ha sovintejat la seva presència i ha participat assíduament en cursos, congressos, conferències i publicacions. Jo mateixa he col·laborat amb ella en algunes ocasions, entre d'altres coeditant les *Actas del I Simposio Internacional José Agustín Goytisolo* (2005), que la nostra universitat va publicar el 2005, i també el llibre *1959: de Colliure a Formentor* (2009). Aquest últim va ser el resultat del congrés internacional del mateix nom que dirigírem conjuntament per commemorar el cinquantenari de les activitats promocionals més destacades dels poetes dels cinquanta, una de les quals va tenir lloc, precisament, a Mallorca. L'última de les activitats de col·laboració amb la nostra universitat ha tingut lloc el passat mes de febrer, quan Riera va pronunciar la

conferència inaugural del congrés 100 Años. Camilo José Cela, amb el qual s'ha volgut preservar la memòria de qui va ser premi Nobel i professor de la nostra universitat. Un exemple més sobre l'arrelament de Carme Riera a la realitat cultural balear es troba en els assaigs acadèmics que ha realitzat sobre les escriptores romàntiques de les Balears (1990b) i sobre diversos escriptors mallorquins de diferents períodes (1992). Es reuneixen en aquesta línia d'investigació el seu amor per la nostra cultura i la seva actitud reivindicativa en relació amb la literatura d'autoria femenina que ha posat de manifest reiteradament, com ja he dit, al llarg de la seva intensa i extensa dedicació acadèmica. El seu interès per la nostra cultura arrela, com tantes altres inquietuds, en els anys de la infantesa, en què noms com M. Antònia Salvà, Llorenç Villalonga o Camilo José Cela apareixien en les converses dels adults, deixant en la memòria de la futura escriptora un ric anecdotari. Els seus vincles familiars amb personatges com Eusebi Estada o el general Valerià Weyler, o les relacions amistoses de la seva família amb personalitats conegudes de la vida mallorquina entreteixeixen igualment una xarxa d'històries que, des de la memòria infantil, van afirmant-se en el desig de saber de l'adulta.

2. Creació literària

La vessant de Carme Riera més coneguda per la societat general és la de narradora. Per la duplicitat en què es mou l'autora escrivint els estudis acadèmics en castellà i l'obra creativa en català, així com per altres motius, s'ha dit que practica una «literatura de frontera» (Julià, 2009: 21).

La seva és una de les obres literàries més destacades i acceptades de la literatura catalana actual des que va iniciar la seva marxa el 1975 amb el volum de relats titulat *Te deix, amor, la mar com a penyora* i que, de moment, ha donat el seu últim fruit amb *Les darreres paraules* (2016). El públic lector i la crítica especialitzada han trobat a la seva escriptura qualitats rellevants per les quals li han atorgat el seu suport, i que jo tot just m'atrevesc a sintetitzar breument.

Vull, en primer lloc, referir-me a la varietat de registres narratius, que abasten la línia anecdòtica, lírica, irònica, descriptiva, paròdica, dialògica, etc., i donen lloc a una obra que es trasllada sense dificultat d'un subgènere narratiu a un altre, entre els quals hi ha l'autobiogràfic —*Temps d'innocència* (2013b)—, l'històric —*Dins el darrer blau* (1994), *Cap al cel obert* (2000), *Les darreres paraules*—, l'epistolari —*Et deix, amor, la mar com a penyora* (1975), *Qüestió d'amor propi* (1987c), *Cap al cel obert*—, el policial —*Natura quasi morta* (2011)—, la ficció memorialística —*Les darreres paraules*—, etc.

Adaptant els recursos i tècniques narratives a les necessitats de cada relat, l'obra literària de Riera creix en la riquesa d'aportacions i diversifica la recerca de nous camins per a l'expressió d'obsessions personals, cercant la creació d'una intensa emoció estètica, en la qual la cura lingüística té una funció primordial. L'exercici ficcional se suporta en l'obra rieriana sobre la memòria personal i col·lectiva i sobre la imaginació, que subjecten la construcció verbal de cadascuna de les seves noves entregues. A la seva narrativa s'hi poden trobar un seguit d'històries entre les quals s'amaguen i s'enreden alguns records infantils, com ella mateixa ens ha fet saber a *Temps d'innocència*, quan ens explica de quina manera la nina que fou s'apuntava «en la primera plana de la memòria» l'escena del ball del creuer on viatjaven l'oncle Gorina i la seva dona —que aquesta va explicar a sa mare—, o la conversa amb la senyora-àvia sobre els descendents dels jueus conversos mallorquins, records que molts d'anys després aprofitaria per emprar a les seves novel·les *La meitat de l'ànima* (2003) i *Dins el darrer blau*.

A l'origen del fet literari es troba per Riera un constant exercici d'observació, que reconeix com un innat «interés por mirar, escrutar, espiar, observar... Todo esto — diu— está ahí desde la infancia. Cualquiera que escribe debe tener los ojos abiertos» (Martín, 2013: en línia). Sens dubte és la permanent reflexió sobre el seu ofici el que la condueix a introduir sovint elements metaficcionalment en la seva obra, a través de la qual no és difícil rastrejar aspectes de la seva personal manera d'entendre l'exercici de l'escriptura.

La literatura de Carme Riera ve, d'altra banda, d'una allau d'històries que va sentir contar o que va llegir quan era nina. En primer lloc les històries de la senyora-àvia Caterina, la persona més important de la seva infantesa, segons ha dit (2013: 19), les que sentia dir a la gent gran de la seva família i als coneguts, les dels seus veïns asseguts a la fresca els horabaixes d'estiu i, naturalment, les que mossèn Alcover arreplegà als seus reculls de *Rondaies*. El patrimoni oral fou, abans d'aquell del qual es pogué abastir en llengua escrita, el que donà el primer impuls a la futura escriptora.

Llegir Carme Riera és també descobrir un món que creix al voltant d'un conjunt d'elements que romanen al seu imaginari de forma permanent, sense mai excloure la diversitat de registres que abasta. El primer dels aspectes recurrents consisteix, paradoxalment, en l'evitació d'un patró acomodaticí, que la fa assajar contínuament noves fórmules. Aquest fet marca, fins i tot, el caràcter experimental d'una obra com *Una primavera per a Domenico Guarini* (1980), inscrita en una línia que pretén la integració de fórmules i gèneres com a mecanisme per a la renovació del llenguatge narratiu. Filla, d'altra banda, de la revolució juvenil del 68, l'obra de Riera té un

component ètic indiscutible, que la fa combatre prejudicis socials arrelats, ja sigui en favor de l'equiparació social de la dona, la defensa de la llibertat sexual, l'erradicació de la intolerància, etc. És aquest component el que agrupa obres molt distants cronològicament i temàticament en la seva producció. Com ha dit d'ella Luisa Cotoner, «la seva manera de dibuixar els éssers explotats, humiliats o marginats: dones, jueus, anarquistes, esclaus, dissidents polítics o simplement diferents que, sota màscares diverses, s'encarnen en els personatges dels seus llibres, desperta l'empatia dels lectors i provoca el rebuig absolut de l'abús dels poderosos» (2009: sp, però 10).

L'empatia cap als personatges a què Cotoner es refereix, es basa igualment en la profunda atenció de l'autora cap a la ment humana. En ocasions, és l'ús de la primera persona narrativa allò que facilita la immersió en el pensament i les emocions dels seus personatges i suporta una altra de les qüestions recurrents de la seva narrativa com és la construcció identitària. Però baldament ho faci emprant altres estils narratius, sempre es pot reconèixer en el tractament que en fa el desig d'entendre'ls, de saber-ne les raons més profundes.

També la identitat col·lectiva constitueix un dels fonaments principals de la seva obra, i és especialment digne de menció en aquest sentit el cicle de novel·les històriques que aprofundeixen de forma crítica en el passat mallorquí. *Dins el darrer blau* i *Cap al cel obert* exposen a la consciència del lector la segregació soferta durant segles pels jueus i els seus descendents, que a la segona s'estén cap als esclaus cubans i cap a la tensió entre colonitzadors i colonitzats. El cicle que podríem considerar de recuperació de la memòria històrica troba a *La meitat de l'ànima* una ampliació referida a una segregació més recent com és la soferta pels republicans que varen perdre la Guerra Civil.

Els relats històrics són sempre crítics, poc complaents en el seu retrat de la condició humana, i s'hi arriba a explorar la capacitat de l'ésser humà per ser, simultàniament, víctima i botxí. El sentit catàrtic de l'escriptura troba en la veu narrativa de Riera un camí individual i un camí col·lectiu.

La possibilitat de donar veu a un altre col·lectiu minoritzat com és el de les dones es troba en molts de racons de l'obra rieriana, on tan sovint troben protagonisme. Potser és *La veu de la sirena* (2015) —una reescriptura del conegut conte de Hans Christian Andersen— el llibre que tematitza de forma més directa la repressió soferta per les dones, que, de qualsevol manera, es pot trobar reflectida, com ja he dit, al llarg de tota la seva obra, fins i tot als assaigs acadèmics.

La història de Mallorca, la seva geografia, els seus personatges cèlebres, la seva realitat social i, en general, la seva cultura, tenen una presència arrelada en tota la narrativa rieriana. El paisatge marítim, per exemple, cobra protagonisme a *Te deix, amor, la mar com a penyora*, *Jo pos per testimoni les gavines* (1977), *Dins el darrer blau*, *Cap al cel obert*, etc. Com ella mateixa reconeix, la seva vinculació «des de la infantesa a un paisatge determinat, illenc, a la costa nord de la Tramuntana, al camí que va de Valldemossa a Deià especialment, ha motivat, n'estic segura, la presència de la mar en totes les meves novel·les i en molts dels meus relats» (2009: 222).

En el fet de la presència temàtica de Mallorca al si de l'obra de Carme Riera conflueixen la necessitat íntima de recuperar un món perdut i el desig de conèixer els orígens individuals, socials i culturals de la pròpia identitat. Si el viatge és un altre dels temes importants en la seva obra, el viatge cap a l'interior de si mateixa i cap als propis orígens és l'objectiu últim de la seva escriptura (cf. Gregori, 1997).

Vull afegir, finalment, que parlar de l'existència d'un món propi a la narrativa de Carme Riera vol dir reconèixer l'íntim diàleg que mantenen les seves obres unes amb altres. El diàleg, que es va iniciar quan, per començar *Jo pos per testimoni les gavines*, va fer servir la suposada carta del personatge de *Te deix, amor, la mar com a penyora* adreçant-se a l'autora, ha tingut continuïtat al llarg de tota la seva obra. Ho he pogut comprovar no fa gaire en la lectura de *Les darreres paraules*, la seva novel·la més recent, on, un cop més, la passió pel paisatge marítim que comparteixen Lluís Salvador d'Àustria, la seva cosina Elisabeth i Catalina Homar és reflex del que l'escriptora expressa en tots els seus llibres. He pogut veure també que l'avorriments del fred, de tant com l'Arxiduc en va passar a la seva infantesa, és reflex de la fredor de la seva cambra que la nina de *Temps d'innocència* té present entre els records més vius de la casa familiar. En la veu del protagonista de *Les darreres paraules* sentim parlar, un cop més, de «la necessitat que els jueus trobassin un lloc on romandre definitivament» (2016: 44). En la urgència de Lluís Salvador d'Àustria de fugir dels seus fantasmes he pogut retrobar el vell tema dels viatges, que sovinteja la narrativa de Riera. A la confessió del protagonista sobre la facilitat que tenia per accedir a les jovenetes pageses que les famílies li entregaven sense tan sols demanar-los-ho i al desig d'emmordassar Catalina quan li fa saber que no l'estima, se sent de fons la perduda veu de la sirena que Riera ens fa escoltar. Són només alguns exemples, però aquests que he dit ens mostren que, com si es tractàs d'ones concèntriques, sempre es pot reconèixer alguns punts centrals dels quals neix tot un imaginari creatiu.

Hem d'agrair a Carme Riera tot el que ens ha lliurat en la seva obra: emoció, bellesa, memòria, innovació tècnica i, sobretot, reflexió. La riquesa d'un pensament lliure i la

capacitat per verbalitzar-lo de manera literàriament eficaç l'han feta creditora fins avui de molts de premis i guardons, als quals s'ha d'afegir el doctorat honoris causa que la Universitat de les Illes Balears li ha volgut atorgar. Confii que aquest nomenament permetrà enfortir els llaços amb la nostra institució i amb tots els que, al si d'aquesta universitat, hem trobat inspiradores les seves paraules.

Referències bibliogràfiques

ARNAU, Pilar (2004). «Desaïlladament illencs? La narrativa balear contemporània i la tematització de la insularitat», *(Des)aïllats: narrativa contemporània i insularitat a les Illes Balears*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

COTNER, Luisa (2009). «Presentació», *Carme Riera*, Lluïsa Julià. Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, 9-10.

CRUZ, Juan (2014). «Entrevista», *El País*, 9 de set., http://cultura.elpais.com/cultura/2014/09/03/babelia/1409745172_331007.html.

GREGORI, Carme (1997). «Identitat i alteritat en les novel·les de Carme Riera», *Caplletra*, 22, 91-104.

LLOP, José Carlos (2013). «Sectarismo», *Diario de Mallorca*, 10.11. També a: <http://www.diariodemallorca.es/sociedad-cultura/2013/11/10/sectarismo/888679.html> (3-4-2017).

MARTÍN, Laura (2013). «La princesa de Rubén Darío estaba triste porque era tonta del bote», *El Cultural*, 18.03. <http://www.elcultural.com/noticias/buenos-dias/Carme-Riera/4536>.

JULIÀ, Lluïsa (2009). *Carme Riera*. Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

NICHOLS, Geraldine C. (1992). *Des/cifrar la diferencia. Narrativa femenina de la España contemporánea*. Madrid: Siglo XXI.

RIERA, Carme (1975). *Te deix, amor, la mar com a penyora*. Barcelona: Laia.

—(1976). «Un curioso jardín de Lope, notas al romance *Hortelano era Belardo*», *Papeles de Son Armadans*, 231, 213-226.

—(1977). *Jo pos per testimoni les gavines*, contes. Barcelona: Laia.

—(1980). *Una primavera per a Domenico Guarini*. Barcelona: Edicions 62.

- (1984a). «Aproximación a un poema de Jaime Gil de Biedma», *Hora de Poesía*, 31, 75-81.
- (1984b). «El río común de Juan Marsé y Jaime Gil de Biedma», *Quimera*, 41, 56-60.
- (1987a). «Los personajes femeninos de María de Zayas, una aproximación», *Literatura y vida cotidiana. Actas de las IV Jornadas de Investigación Interdisciplinaria*, Durán, M. A. i Rey, J. A. (ed.). Madrid: Universidad Autónoma de Madrid, 149-159.
- (1987b). *La obra poética de Carlos Barral*. Barcelona: Llibres del Mall.
- (1987c). *Qüestió d'amor propi*. Barcelona: Laia.
- (1988). *La Escuela de Barcelona. Barral, Gil de Biedma y Goytisolo. El núcleo poético de la generación de los 50*. Barcelona: Anagrama.
- (1990a). «Gabriel Miró y el movimiento prerrafaelista», *1616. Anuario de la Sociedad Española de Literatura General y Comparada*, 6, 141-148.
- (1990b). «Entre tinieblas. Escritoras románticas de las Baleares», *Escritoras románticas españolas*, Marina Mayoral (ed.). Madrid: Fundación Banco Exterior, 167-176.
- (2009 [1991]). «Retorn a casa», *(Des)aiïllats: narrativa contemporània i insularitat a les Illes Balears*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 215-233. 1a ed.
- (1991). *Contra l'amor en companyia i altres relats*. Barcelona: Destino.
- (1992). «Escriptores mallorquines: de Manuela de los Herreros a Maria Antònia Salvà», *Memorial Paulina Pi de la Serra*, AAVV. Barcelona: Institut Català de la Dona, 69-83.
- (1993a). «La secularización en la obra de Gabriel Miró», *Camino hacia la modernidad. Homenaje a Rafael Gutiérrez Girardot*, AAVV. Frankfurt: Vervuert, 93-102.
- (1993b). «Miguel Delibes y los modelos literarios», *Miguel Delibes, Premio de las Letras Españolas*, AAVV. Madrid: Ministerio de Cultura, 209-212.
- (1994). *Dins el darrer blau*. Barcelona: Destino.
- (2000). *Cap al cel obert*. Barcelona: Cercle de Lectors.
- (2003a). *Los poemas son mi orgullo*. Edició i notes a la poesia de José Agustín Goytisolo. Barcelona: Lumen.
- (2003b). *La obra poética de José Agustín Goytisolo*. Barcelona: Llibres del Mall.
- (2004). *La meitat de l'ànima*. Barcelona: Proa.

- (2007). *Azorín y el concepto de clásico*. Alacant: Publicaciones de la Universidad de Alicante.
- (2007). «Carmen Laforet, la literatura con mayúscula». Pròleg a *Carta a don Juan, Cuentos completos*, Laforet, C. Palencia: Menoscuarto.
- (2011). *Natura quasi morta*. Barcelona: Edicions 62.
- (2012a). «De nuevo sobre Azorín y el concepto de clásico», *Azorín, Los clásicos redivivos y los universales renovados*, Pascale Peyraga i Carme Riera (ed.). Alacant: Instituto Alicantino de Cultura, 17-40.
- (2012b). «Relectura de *Nada* en clave barcelonesa», *Cuadernos Hispanoamericanos*, 742 (abril), p. 67-85.
- (2013a). *Sobre un lugar parecido a la felicidad*. Madrid: RAE.
- (2013b). *Temps d'innocència*. Barcelona: Edicions 62.
- (2016). *Les darreres paraules*. Barcelona: Edicions 62.
- i Luisa Cotoner (1997). «Zayas o la ficción al servicio de la educación femenina», *Breve historia feminista de la literatura española en lengua castellana*, Iris Zavala (ed.). Barcelona: Anthropos, 281-304.
- i María Payeras (2005). *Actas del I Simposio Internacional José Agustín Goytisolo*. Palma: Universitat de les Illes Balears.
- i María Payeras (2009). *1959: de Colliure a Formentor*. Madrid: Visor.
- RODRÍGUEZ PASTORIZA, Francisco (2013). «Carme Riera publica *Tiempo de inocencia*» (entrevista).